

Kunskapsstyrning för socialtjänsten
Johan Glad
johan.glad@socialstyrelsen.se

Utbildningsdepartementet

Socialstyrelsens yttrande över betänkandet Ny myndighetsstruktur för finansiering av forskning och innovation (SOU 2023:59) och Statlig forskningsfinansiering Underlagsrapporter (SOU 2023:19)

Socialstyrelsens verksamhet berörs indirekt av utredningens förslag, exempelvis av de uppgifter som det föreslagna rådet för digitala forskningsinfrastrukturer föreslås ha hand om. Socialstyrelsen ser positivt på utredningens förslag i de delar som kan bidra till att skapa en sammanhållen nationell struktur och styrning för förvaltning och utveckling av den sektorsövergripande digitala forskningsinfrastrukturen. I övrigt vill Socialstyrelsen lämna några synpunkter på frågor som myndigheten anser särskilt angelägna.

- Det vore önskvärt med en mer detaljerad beskrivning av hur lösningen är kopplad till utmaningarna i dagens system, med bland annat resultatkedjor och effekter på lång sikt. Socialstyrelsen anser också att en mer utförlig riskanalys behöver genomföras (se vidare under rubrik Övergripande resonemang nedan).
- I Socialstyrelsens remissvar (SOU 2022:6) tillstyrkte myndigheten förslaget att det ska inrättas ett särskilt forskningsanslag för katastrofmedicin. Myndigheten önskar i samband med en eventuell omstrukturering av forskningsfinansieringssystemet återigen påtala detta.
- Socialstyrelsen anser att det är viktigt att säkerställa kontinuitet i den forskningsstödande verksamheten och kompetensen hos de myndigheter som idag stödjer registerforskningen i Sverige, exempelvis Vetenskapsrådet, om utredningens förslag om organisationsförändringar genomförs.

- Socialstyrelsen anser att det finns möjlighet att genom nya eller förändrade uppdrag kraftsamla kring både behov och satsningar för att bygga kapacitet, kompetens och infrastruktur med fokus på digitalisering (se vidare under rubrik Vetenskapsmyndigheten nedan).
- Socialstyrelsen anser att det är viktigt att utreda risker och konsekvenser med att centralisera utlysningar för små och högt specialiserade forskningsområden, vars resultat har bäring på särskilt utsatta befolkningsgrupper.
- Fortsatt forskningsanknytning behöver säkerställas för de myndigheter som i förslaget inte längre ska utlysa medel (se vidare under rubrik Myndigheten för strategisk forskning nedan).
- Socialstyrelsen anser att den nya Myndigheten för strategisk forskning behöver tillgodose att samhällsmål, såsom jämlik vård och hälsa, är en del av begreppet strategisk forskning och verka för att praktisk forskning blir en viktig del av myndighetens utlysningar.
- Socialstyrelsen ser att det finns mycket att vinna i förslaget när det gäller EU-samarbete, i form av förbättrad koordinering och förtydligande av organisation.
- Utredningen menar att ett mycket starkt fokus behöver ligga på implementering av ny kunskap och nya lösningar. Socialstyrelsen välkomnar att Innovationsmyndigheten föreslås utveckla denna förmåga liksom förmågan att agera för faktisk förändring (se vidare under rubrik Innovationsmyndigheten nedan).

Övergripande resonemang

Socialstyrelsen ser behov av att utveckla beskrivningen av utmaningarna inom dagens forskningsfinansieringsstruktur. Det är inte tydligt utifrån problembeskrivningen hur man kommer fram till den förordade lösningen. Utredningen skriver att man genom ett antal kriterier har formulerat en förändringsteori (s. 199) för den statliga externa finansieringen av forskning och innovation. Socialstyrelsen upplever att det finns en otydlighet i hur problem och lösning i detta fall är kopplade. En mer detaljerad beskrivning av hur lösningen är kopplad till utmaningen, inklusive aktiviteter, resultatkedjor, resultat på kort- och medellång sikt, samt effekter på lång sikt, skulle erbjuda en mer fullödig förståelse av förslaget. Det gäller t.ex. på vilket sätt en ny myndighetsstruktur förbättrar möjligheterna till banbrytande forskning.

Socialstyrelsen anser också att en mer utförlig riskanalys behöver genomföras innan beslut fattas om en ny myndighetsstruktur. Den konsekvensbeskrivning (s. 381) som presenteras i utredningen handlar i huvudsak om möjliga positiva konsekvenser av utredningens förslag.

Vetenskapsmyndigheten

I uppdraget för Vetenskapsmyndigheten ingår att inrätta Rådet för digitala forskningsinfrastrukturer (sid. 289), som föreslås ansvara för befintliga verksamheter och ta över vissa uppgifter kopplade till forskningsinfrastruktur och forskningsstödande verksamhet från nuvarande myndigheter.

Socialstyrelsen ser positivt på utredningens förslag i de delar som kan bidra till att skapa en sammanhållen (nationell) struktur (förmågor, verktyg och kompetenser) och styrning för förvaltning och utveckling av den sektorsövergripande digitala forskningsinfrastrukturen, dvs gagna flera sektorer. Det kan på sikt ge bred nytta, inte enbart för forskning, och även möjliggöra långsiktiga investeringar och satsningar på exempelvis kompetensuppbyggnad som bidrar till hållbar förvaltning och utveckling.

När det gäller hälsodata i vid mening finns förslaget om förordning om ett europeiskt hälsodatautrymme (EHDS). Vi noterar att generella uppgifter och ansvar som föreslås för Rådet för digitala forskningsinfrastrukturer (sid. 298) ligger mycket nära de generella och strategiska uppgifter som EHDS föreskriver för de nationella (statliga) samordnande organen där den digitala infrastrukturen för vidareanvändning av hälsodata som medlemsländerna måste inrätta. Utredningens förslag har koppling till initiativen och uppdrag som ligger hos Socialstyrelsen om bland annat hälso- och metadata, hos DIGG (grunddatadomäner, ENA mm) och de uppdrag som E-hälsomyndigheten fått i fråga om att utveckla en nationell digital infrastruktur för datadelning inom hälso- och sjukvårdens område.

Myndigheten för strategisk forskning

Fortsatt forskningsanknytning behöver säkerställas

Den forskning som idag finansieras av expertmyndigheter är särskilt ändamålsenlig och relevant, eftersom myndigheterna besitter kunskap om behov av såväl forskning som framtida utveckling inom sitt verksamhetsområde. Detta gynnar en ändamålsenlig forskningsfinansiering och förbättrar förutsättningarna för nyttiggörande. Med en alltmer komplex omvärld behöver forskningsanknytning på myndigheter generellt stärkas snarare än minskas. I det fall uppgiften att utlysa och finansiera forskningsmedel i konkurrens försvinner från myndigheterna behöver man se över hur man behöver stärka myndigheternas anknytning och delaktighet i forskning och innovation på andra sätt.

Innovationsmyndigheten

Förslaget är att Innovationsmyndigheten ska ha en styrelse med representanter från näringsliv, samhälle och akademi (s. 334). Det är Socialstyrelsens mening att det är viktigt att kategorin ”samhälle” inkluderar representanter för offentlig sektor där även myndigheter ingår. Socialstyrelsen välkomnar att ett starkt fokus i den nya myndighetens uppdrag behöver ligga på implementering av ny kunskap och nya lösningar. Det är dock ett resurskrävande arbete och utredningens bedömning om resurser för Innovationsmyndigheten kan vara alltför lågt.

För att åstadkomma implementering och faktisk transformation anser Socialstyrelsen att det vore bra om det fanns tydliga instruktioner till myndigheten att verka för att undanröja hinder för innovation. Utredningen lyfter bl.a. OECD:s rekommendation att Sverige bör formulera en nationell strategi för forskning och innovation (s. 419). Detta skulle kunna utgöra ett stöd för att skapa en riktning för statsförvaltningens delaktighet och engagemang i forskning och innovation.

Beslut i detta ärende har fattats av avdelningschefen Sabina Orstam. I den slutliga handläggningen har enhetschefen Johanna Kumlin deltagit. Forskare Johan Glad har varit föredragande.

För Socialstyrelsen

Sabina Orstam

Johan Glad